

Başvuru Tarihi: 07.05.2020 / Kabul Tarihi: 14.07.2020 / Özgün Makale

BİR HİKÂYE ANLATICISI : JOHN CRANKO

Ayda Tuna¹

ÖZ

Bu makale, eserleri dünya bale literatüründe ve büyük bale topluluklarının repertuvarlarında çok geniş yer bulmasına rağmen ülkemizde sadece Pineapple Poll (Ananas Poll), Beauty and the Beast (Güzel ve Canavar) ve Taming of the Shrew (Hırçın Kız) adlı eserleri sahnelenen ve belki de bu yüzden kendisi ve eserleri hakkında neredeyse hiç Türkçe kaynak bulunmayan John Cranko'nun yaşamına ve koreografî anlayışına dair değerli bilgilerin Türk literatürüne kazandırılması amaçlanarak yazılmıştır.

Eserlerinde müziğin ve dansın dramatik anlatıma etkisinden çok yüksek düzeyde faydalanan Cranko'nun, özellikle yazılı edebî eserlerin sahne üzerinde bale eserine dönüşüm sürecinde, yapıtların bale diliyle anlatımına olanak veren kısımlarını , karakterleri ve olay örgüsünü bir dramaturg titizliğiyle çalışıp sahnelediği gözlemlenmiştir. Müzik ve yazılı edebî eserdeki soyut nitelikleri de bale dilinde anlaşılabilir bir tarzda hareketle yorumlayan koreografinin, kendi sanatsal gözlem gücünü ve hikayeleme yeteneğini bale eserlerine yansıttığı görülmüştür.

Cranko'nun kurucusu olduğu Stuttgart Balesi arşivlerinden koreograf ve eserlerine dair derlenen bilgilerle birlikte, koreografinin ani ve trajik ölümüne dek eserlerinin çok büyük bir kısmını Benesh Hareket Notasyonu ile kaydetmiş, topluluğun Koreolojisti Georgette Tsinguiridies ile yapılan görüşmelerden çıkan bulgu ve paylaşımlar dans araştırmacılarına aktarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: John Cranko, Bale, Koreografi

¹ T.C Kültür Bakanlığı İzmir Devlet Opera ve Balesi, Benesh Koreolojist. E posta: aydatuna@yahoo.com

A STORY TELLER: JOHN CRANKO

ABSTRACT

This article aims to make a contribution to the Turkish ballet literature by introducing John Cranko, the acclaimed choreographer whose works have been widely performed all over the world, yet there is almost nothing written in Turkish perhaps due to having only two of his works, Pineapple Poll, Beauty and the Beast and Taming of the Shrew, performed in Turkey.

His use of music and dance in creating theatrical performances, especially those which were adopted from literary pieces, resembled a meticulous dramaturge who put a lot of emphasis on characters and plot. His talent for translating abstract qualities of musical and literary works into comprehensible ballet pieces stemmed from his observational and storytelling abilities.

Archival documents from Stuttgart Ballet, which was founded by Cranko, and the findings and insights from an interview with its choreologist Georgette Tsinguiridies who until his sudden and tragic death recorded most of Cranko's works using Benesh Movement Notation, are shared with ballet researchers.

Keywords: John Cranko, Ballet, Choreography

JOHN CRANKO'NUN KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ VE KOREOGRAFİ ANLAYIŞI

1927 Rustenberg, Güney Afrika asıllı İngiliz koreograf, Cape Town Üniversitesi Bale Okulu'nda bale eğitimini aldıktan sonra ilk balesi olan *The Soldier's Tale* (Askerin Hikayesi)'i Cape Town Bale Topluluğu'nda sahnelemiştir. Sonrasında 1946 yılı, sanatçının İngiltere'de dansçı olarak Sadler's Wells Topluluğu'na katıldığı yıl olmuştur. Güney Afrika'da daha önce sahnelediği *Tritsch-Tratsch* isimli koreografisini Londra'da sahnelediğinde eser büyük başarı getirmiş ve henüz 23 yaşındayken 1950-51 sezonunda İngiliz Kraliyet Balesi Topluluğu'nda, İngiliz ve Türk Bale Toplulukları'nın kurucusu Dame Ninette Valois tarafından göreve getirilen ilk Güney Afrikalı Başkoreograf olmuştur.

1951 sezonunda yine aynı topluluk için *Pineapple Poll* (Ananas Poll), 1957'de *The Prince of Pagodas* (Pagodalar Prensi), 1958'de Benjamin Britten'in bestesi üzerine La Scala Balesi için yarattığı *Romeo Juliet*, Cranko'nun 1960 sezonunda Stuttgart Bale Direktörü olarak atanmasını sağlamıştır. 1961'den ölüm yılı olan 1973'e dek sıkı bir eğitim ile bireysel gelişimler üzerine sağlam bir altyapı ile oluşturduğu repertuvar sayesinde, Württemberg Devlet Tiyatrosu'nu Stuttgart Balesi'ne dönüştürmüş ve topluluğu dünyanın sayılı bale toplulukları arasına sokmuştur. Koreograf topluluk için oluşturduğu zengin ve dengeli repertuvarın yanı sıra John Neumeier, Peter Wright ve Kenneth MacMillan gibi genç koreografların eserlerini de toplulukta sergilemeleri için teşvik ederek onları bale dünyasına kazandırmıştır (SWTB, 2011/12: 6-7).

Görsel 1: John Cranko

Topluluğu Nicholas Beriozoff'tan devralan Cranko, grubun solist dansçıları Marcia Haydêe, Birgit Keil, Ray Barra, Richard Cragun, Egon Madsen, Heinz Clauses, bale öğretmeni Anne Woolliams ve Cranko'nun topluluktaki kişisel sekreteri, yardımcısı ve hâlen onunla ilgili her detaydan ve eserlerinden sorumlu olan kişi Dieter Graefe ile birlikte, idari müdür Walter Erich Schaffer Stuttgart Balesi'nin yapı taşları olmuştur (Barnes, 1953: 31). Topluluk, Cranko yönetiminde İsrail, Fransa, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere pek çok ülkeye yaptığı turnelerde, uluslararası bale eleştirmenleri tarafından "Stuttgart Bale Mucizesi" olarak tanımlanarak değerli övgüler almıştır (Lawson, 1973: 176-177).

Koreograf, eserlerini yaratma aşamasında eserlerin bestecileriyle çok detaylı çalışarak, müziği hissetme, yorumlama ve temel yapısını çözümlene eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Dans provaları süresince pratikteki düşüncelerini dansçıları ile paylaşarak, onlardan gelen farklı yorumları birer hediye olarak algılamış, esinini dansçıları ile birlikte yakalayarak, geliştirmiştir (De Mille, 1963: 245-248). Topluluk içerisindeki karşıt görüşlere rağmen büyük bir kararlılıkla gruba dahil ettiği ve pek çok eserinde başrol dans eden Marcia Haydêe, kendisi için yaratılan rollerde Cranko'nun hayal dünyasını takip ederek onun sanatsal sezgisinin sahne üzerindeki yansımaları olduğunu belirtmiştir (Stilling-Andreoli, 2005: 20).

Çocukluğunda anne ve babasının Londra’da izleme fırsatı buldukları, “-Avrupa’da çöküşe geçmiş balenin yeniden canlanmasının tek itici gücü olan-“ Ballets Russes hakkında aile arasında yapılan uzun sohbetler, babası Herbert’in Savoy operalarına düşkünlüğü nedeniyle yaptığı plak koleksiyonu, sanatçının kuklalara ve kukla tiyatrosuna ilgisi sebebiyle kukla sanatçıları olan aile dostları ile yakınlığı, İgor Federoviç Stravinsky’nin müziği, tüm bu değerler Cranko’nun koreografi tutkusunu keşfetmesine zemin hazırlamıştır (Percival, 1983: 16, 20, 21).

Sanatçı koreografilerinde yazar ve kendi rolünü birleştirmiş, sanatsal materyali ve koreografilerinin başlangıç noktası olarak aldığı dansçısını da eserlerinin oluşumundaki itici kuvvet olarak değerlendirmiştir (Praagh, V. B, 1963: 197). Koreografilerinde ürettiği temalar gerek fantezi gerekse felsefe, komedi ya da trajedi olsun, eserlerinde görev alan dansçılarından özellikle insan olgusunu gerçeklik duygusu ile ifade etmelerine olanak sağlamıştır (Lawson, 1973: 176-177). Cranko eserlerin, gerçek yaşamdaki paradokslardan, içten gelen duygu ve düşüncelerden beslendiği takdirde çok daha anlamlı olacağını belirtmiştir. Koreograf, sohbetlerinde meslektaşlarıyla paylaşarak çoğalttığı sanatsal fikirlerinin geçmişle değil, her zaman gelecekle bağlantılı olduğunu belirtmiştir (Percival, 1983: 133-137).

Sosyal davranışların etkilerinin sahne üzerinden seyirciye anlatımı ve yorumlanması özellikle *Antigone* ve *The Lady and The Fool* (Hanımefendi ve Ahmak) isimli eserlerinde öne çıkmıştır. *Jeu de Cartes* (Kartların Oyunu) gibi soyut balelerinin yanısıra William Shakespeare komedisi *The Taming of the Shrew* (Hırçın Kız) ve *Onegin* gibi uzun perdeli ve dramatik öykücülüğünün öne çıktığı anlatımlı baleleri de koreografik açıdan çeşitliliğinin yansımaları olarak görülmüştür (Praagh, V. B, 1963: 89).

Yenilikçi, devrimci Rus koreograf Mikail Fokine’in kendi döneminde de savunduğu üzere, Cranko da bale eserlerinin konusunun anlaşılabilmesi için program kitapçığına bakılmaması gerektiğini, bu yolla konusu anlaşılacak eserlerin sahnelemelerinin başarısız olduğunu dile getirmiştir (Fischer, 1974: 16).

Görsel 2: John Cranko, Richard Cragun ve Marcia Haydée Eylül 1967

Koreografin *Onegin* balesinin dekor ve kostüm kreatörü ve aynı zamanda on iki yıllık mesai arkadaşı olan Jürgen Rose, Cranko'nun sadece Stuttgart Balesi'ni değil, Almanya'nın tüm tiyatro ve bale camiasını etkilediğini belirtirken, her ayrıntıya gösterdiği özen, bağlantılar hakkındaki bilgisi, alçakgönüllülüğü ve aynı zamanda zapt edilemeyen heyecanı, kimi zaman acımasız nitelikteki eleştirileri, itirazları ve dansçılarına gösterdiği sonsuz sabrının onu aynı zamanda eşsiz bir pedagoğ yaptığını ifade etmiştir (SWTB, 1990/91: 15-20).

1973 yılında Amerika turnesi dönüşünde henüz çok genç bir yaşta gerçekleşen trajik ve ani ölümünün ardından İngiliz koreograf Sir Frederick Ashton, Cranko'ya dair, arkadaşının çok canlı, cesur ve her durumda dik durabilen ender kişiliklerden biri olduğunu belirtmiş ve koreografin Stuttgart'ta başardıklarının anıtsal bir eser olarak bale literatürüne geçtiğini vurgulamıştır (Haydée, Woolliams ve Peter-Doll, 1973: 20). İngiliz dansçı Margot Fonteyn, koreografin müthiş sanatçılar, büyük baleler ve sağlam gelenekler üzerine kurulu bir okul yarattığını, eserlerini tasarlarken içgüdülerinden önce dansçıların vücutlarındaki fiziksel gerçeklik üzerinden eserlerini geliştiren bir koreograf olduğunu söylemiştir. Ayrıca tüm klasik bale repertuarını çok iyi bildiğini, öte taraftan cesurca ve geleneksel olmayan yeni yorumlarla

da eserlerini sahnelediğini belirtmiş, klasik bale geleneğinden de asla vazgeçmediğini eklemiştir (Haydêe, Woolliams ve Peter-Doll, 1973: 24-27).

İngiliz bale dünyasının yapı taşlarından olan, aynı zamanda kendisini koreografi yapmaya teşvik ettiğini vurgulayan yakın dostu koreograf Sir Kenneth MacMillian, sanatçıya koreografilerini gerçekleştirebilmesi ve sahneleyebilmesi için verdiği destekten dolayı her zaman şükran duyduğunu ve dostunu Stuttgart'ta ofisi olarak kullandığı kantinde dansçıları ile yeni fikirlerini paylaşırkenki hâliyle hatırlayacağını aktarmıştır (Haydêe, Woolliams ve Peter-Doll, 1973: 32-33).

İngiliz dans ve tiyatro kritikçisi Clive Barnes, Cranko'nun ölümünden sonra yaptığı açıklamalarda, koreografin Cape Town'da başlayan yaratıcılığının kendisini önce erken başarılarının gerçekleştiği İngiltere'ye, sonrasında Stuttgart Balesi'ne taşıdığını söylemiştir. Güney Afrika'daki izole sanat yaşamından sonra Londra'nın sanatsal zenginliği içerisindeki ressam, besteci, aktör ve şairlerle paylaşımları, onun doyumsuz araştırmacı kişiliği itici sanatsal gücüyle birleşince, yıllar içerisinde etkili ve kuvvetli stilini oluşturduğunu eklemiştir. Barnes'a göre koreografin gelişiminde özellikle Ballets Russes'un yenilikçi koreograf ve yıldız dansçılarının, topluluğun bale yapıtlarındaki dramaturjik gelişim ve yeniliklerinin çok iyi bir gözlemci ve analizci olan Cranko üzerindeki etkisinin yüksek olduğunu da eklemiştir. Cranko, Stuttgart Balesi'ni kurma ve yönetme şekline ilham ve örnek, Ballets Russes'da uzun yıllar dans eden ve sonrasında ülkesine dönerek İngiliz Kraliyet Bale Topluluğu'nu kuran Dame Ninette Valois'dan Londra'da çalıştığı yıllarda, dizinin dibinde öğrenerek örnek aldığını belirtmiştir. Koreograf, Stuttgart'ta aynı zamanda kurduğu topluluğa dansçı yetiştirecek okulun da kurulmasını gerçekleştirmiştir. Barnes, Cranko'nun Rus koreograflar George Balanchine ve Leonide Massine'in koreografik tarzlarına duyduğu hayranlık ve etkileri, koreografin eserlerinde görüldüğünü ve stilinin Petipa- İngiliz stili olarak tanımlayabileceğini de eklemiştir. Senfonik, komedi, absürd ve çağdaş koreografilerinin yanı sıra özellikle hikâye anlatmakla da çok ilgilenen Cranko, bale eserlerine getirdiği dramaturjik yenilikler açısından da çok önemli bir figür olmuştur (Haydêe, Woolliams ve Peter-Doll, 1973: 48-53).

Gazeteci, yazar Sn. Zeynep Oral İngiliz Kraliyet Bale Topluluğu'ndan izlediği bir Cranko eseri olan *Onegin* balesi için 30.01.2015 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki "*Romantizmle Kanatlanmak*" başlıklı yazısında koreografin eseri ile ilgili beğenisini aşağıdaki gibi sunmuştur:

“Onegin”; anlatımcı, dışavurumcu bir eser; adeta bir dans tiyatrosu niteliğinde. Kalabalık sahnelerden (kırdı bir yaş günü, balo dışında) ikili ilişkiler üzerine kurulu. Ancak çoğu klasik balede izlediğimiz bir kız-erkek “numara gösterme” değil, duyguların belirlediği ikili ilişkiler egemen (Oral, 2015).

XVII. yüzyıl *Ballet d’action*² (Konulu Bale) yaratıcısı İngiliz koreograf John Weaver ve onun geleneğinden ilerleyen Jean-Georges Noverre, Mikhail Fokine gibi Cranko da konulu bale yaratmaya miras olan koreograflar arasında yerini almıştır.

Sn. F. Necla Çıkıgil’e göre bir bale eserinin doğumu aşamasında koreografin eseri ne denli başarıyla sahneye taşıyacağı, topluluğun dansçılarının teknik, artistik ve sanatsal seviyelerinin yeterliliğine ve profesyonelliğine bağlı olmuştur (Çıkıgil, 1989: 479). Cranko’nun çağını aşan ve evrensel düzeydeki zamansız eserleri, onun aynı zamanda dansçılarının gelişimine gösterdiği önem ve yeterliliklerini sağlayabilecek düzeyde yaptığı çalışmalarının sonucu olmuştur (Çıkıgil, 2001: 27).

Sn. Doç. Efza Topçu anılarında, Cranko’ya ait izlediği ilk eserin, koreografin Maurice Ravel’in bestesi üzerine kurguladığı *Beauty and the Beast* (Güzel ve Canavar) isimli balesinden bir pas de deux³ olduğundan bahsetmiştir. Meriç Sümen ve Sait Sökmen’in dans ettiği bu pas de deux’nün, Türk balecilerin ve kendisinin, koreografin eserleri ile ilk tanışması olduğunu eklemiştir.

Topçu, üç sahneden oluşan, müziği Arthur Salivan’a, koreografisi Cranko’ya ait bir diğer tek perdelik komedi bale olan *Pineapple Poll*’u ise Ankara Devlet Balesi’nde 1968’de izlediğini aktarmıştır. Librettosu yine sanatçının kendisine ait olan bu balede, genç kızların hayranı oldukları Kaptan Belaye’nin gemisinde çalışmak için erkek gemici kılığına girmeleri ve denize açılmalarının hikâyesi anlatılmıştır. Topçu, bale eserinde karakterlerin çok iyi işlendiğini, kızların açık denize ve gemi yaşamına alışık olmadıkları için başlarından geçen olayları, gemi tutması ve diğer komedi unsuru sayılabilecek durumların, büyük bir ustalıkla dans diline

² Dramatik yapısı seyirciye aktarılacak istenen konuyu anlatmak üzere tasarlanmış libretto, müzik, koreografi, dekor ve kostümle desteklenen bale eseri.

³ Klasik balede iki kişinin yaptığı dans, genellikle kadın ve erkek.

aktarılmış olduğunu paylaşmıştır. Sahnelendiği yıl *soubrette*⁴ balerinlerimizden (Schrader, 2016) Binay Okurer ve Jale Kazbek'in Kaptan'ın hayranlarından olan Poll (kız) rolünde, Oytun Turfanda ve Üstün Öztürk'ün dönüşümlü olarak Kaptan Belaye rolünde dans ettiklerini aktarmıştır.

Cranko'nun Shakespeare'in aynı adlı eserinden baleye adapte ettiği, Stuttgart Balesi'nde koreografin uzun yıllar baş dansçısı olan Marcia Haydée tarafından Ankara Devlet Balesi'nde sahneye konan *Taming of the Shrew*, 2000'li yıllarda Efza Topçu'nun Cranko'ya dair izlediği bir diğer eser olmuştur. Topçu, Cranko'nun, Shakespeare'in ruhunu çok iyi anlayarak metni dansa dönüştürdüğünü, eserdeki komik karakterlerin çok etkili işlendiğini, koreografin eserinin bıkmadan usanmadan defalarca izlenebileceğini vurgulamıştır.

Topçu son olarak, Cranko'nun Valois ve Sir Frederick Ashton sonrası kuşaktan olan çok değerli bir İngiliz koreograf olduğunu, 2-3 perdelik olağanüstü güzellikte bale eserleri yarattığını ve tüm bunları kısacık yaşamına sığdırdığını aktarmıştır (Topçu, 2020).

Ülkemizde Rus Dili ve Edebiyatı konusunda yetkin şair, yazar, çevirmen ve edebiyatçı Sn. Ataol Behramoğlu ile "*Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in Yevgeni Onegin Adlı Şiir-Romanının John Cranko Tarafından Baleye Uyarlanmasına Yönelik Bir İnceleme*" başlıklı tez çalışması sürecinde gerçekleştirilen yüz yüze sohbetlerde de Sn. Behramoğlu, Cranko'nun Puşkin'in şiir-romanını bale diline çeviren bir hikâye anlatıcısı olarak yorumunun son derece etkili olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca kendisine gönderilen 1976 tarihli Stuttgart Balesi tarafından dans edilen arşiv dvd'den eseri izledikten sonra, e-posta yoluyla paylaştığı düşünceleri bire bir aşağıdaki gibi olmuştur:

Bale uyarlaması ister-istemez eserin özetidir. Fakat bu yapılırken önemli noktaların altı çizilebilmiş. Özellikle girişte ana kahramanların kişiliklerinin kalın çizgilerle belirtilmesi, halkın neşesi ve çoğul yaşamıyla bireyciliğin kontrastının gösterilmesi, kırsal yaşamın canlılığıyla salon yaşamının kasveti arasındaki zıtlık, Puşkin'in bu eserinin ana temalıdır. Puşkin bu bale uyarlamasını sanırım severdi (30.10.2015 tarihli e-posta).

1947'de Covent Garden'daki Stuttgart Bale sezonunda koreografin *Onegin* balesini izleyen Valois, eserin öne çıkan teatral yönünün kendisini çok etkilediğinden bahsetmiştir (Ninette de Valois, 2003: 191). Valois, çok genç bir yaşta kaybedilen koreografin ardından şunları paylaşmıştır:

⁴ Sahne sanatlarında genellikle komik rollere çıkan ufak tefek kadın sanatçılar için kullanılır.

“Özellikle onun olağanüstü zekâsını, şaşırtıcı komedi anlayışını, hem ince hem de şamatacı ve traji-komik yeteneğini hep hatırlarım. Her zaman çok canlıydı ve girişimcilik ruhu taşırdı (Ninette de Valois, 2003: 190).

Savaştan beri ortaya çıkmış koreograflardan herhangi biriyle karşılaştırılınca, üstlendiği sorumluluklarla onlara nazaran iki misli daha fazla ve daha hızlı çalışırdı. Sanki birşeyler ona zamanının kısıtlı olduğunu söylemek istiyordu. Belki bu ileriye dönük koşuşturmada her şeyini verdi; belki şimdi John Cranko'nun altın çağına sahip olduğumuz düşüncesiyle kendimizi rahatlatabiliriz (Ninette de Valois, 2003: 193).

Görsel 3: John Cranko ve Koreolojist Georgette Tsinguiridies

Cranko ile uzun yıllar çalışan ve onun tüm eserlerini Benesh Hareket Notasyon sistemi ile kaydeden topluluğun Koreolojisti Georgette Tsinguiridies, görüşmelerde koreograftan derin özlem, sevgi, hayranlık ve saygı ile bahsetmiştir. Cranko'nun bale eserlerinin bestecileri ile birlikte çalışmayı çok önemseydiğini, çok müzikal bir koreograf olduğunu ve pek çok koreograftan farklı olarak, partitür okuyabildiğini aktaran Tsinguiridies, koreografilerini tamamladıktan sonra ise üzerinde çok oynama yapmadığını, bunu çok ama çok ender yaptığını aktarmıştır.

“Onun koreografileri, çalışmaları, almak ve vermek üzerine kuruluydu. Bu, bale eseri yaratmak için harika bir yöntem ya da sanatın herhangi bir kolu için. Hiçbir zaman yalnız değil, her zaman birlikte. Çalışma stüdyosundaki atmosfer her zaman sıcak, harika, dikkatli ve karşılıklı takdir doluydu” (Tsinguiridies, 2015).

Tsinguiridies, koreografin hiçbir zaman hareket ve adımların göze hoş görünmesi için bir kompozisyon yaratma çabasında olmadığını, aksine hareket dizilerini hep birşeyler söylemek için kurguladığını vurgulamıştır. Almanya’da yıllar boyu 10.00-13.00 ve 17.00-20.00 saatleri arasındaki çalışma sürelerini koreografin değiştirdiğini, topluluğunu büyütürken, sanatçılar arasındaki insani değerleri de aynı oranda geliştirdiğini paylaşmıştır. Dansçılara gösterdiği hareketleri stüdyoda onların geliştirmelerine izin veren Cranko’nun, edebî bir eser ya da metin kaynaklı bir bale sahneye koyacağı zaman, dansçılarından eserin senaryosunu ya da edebî eseri okumalarını istediğini ve bunun sonucunda da provalarda karakterleri, dansçılardan gelen duygu ve anlatımlarla beraberce şekillendirdiklerini aktarmıştır. Stuttgart’ta o yıllarda Cranko’nun hiçbir zaman bir dramaturgunun olmadığını, her zaman eserlerinin dramaturjisini kendisinin yaptığını sözlerine eklemiştir. İngiliz bale ekolünden olan koreograf Sir Frederick Ashton, Sir Kenneth MacMillian, John Cranko ve David Bintley’in klasik bale kurallarına ve öğretilerine son derece saygılı olduklarını ve aslında hepsinin beslendiği anadamarın Rus İmparatorluk Bale Topluluğu’nu 50 yıl boyunca yönetmiş ve pek çok klasikleşmiş bale eserinin yaratıcısı olan Fransız koreograf Marius Petipa olduğunu önemle vurgulamıştır. Cranko’nun eserlerindeki her adımın, klasik balenin en duru ve en orjinal hâli kaynaklı olduğunu paylaşmıştır. Son olarak da, sanatçının yaşamı boyunca çevresini zorlamadan, sıkıştırmadan onurlu bir tavırla yaşadığını, topluluğuna daha iyi şartlar sağlayabilmek için sürekli savaşıyor, kararlı, gerçek bir lider olduğunu eklemiştir (Tsinguirides, 2015).

SONUÇ

Bu son bölümde makalenin katkıları düşünülecek olduğunda bilginin ana kaynağından, konusunda uzman kişilerle yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda elde edilen bilgiler; koreografin kısa yaşamı boyunca bale repertuvarına geride bıraktığı çok değerli bale eserleri, dünyaca ünlü büyük bir topluluk ve bu topluluğa hâlen dansçı yetiştiren bir bale okulu, eserlerindeki hikâye anlatımcılığı, yenilikçiliği, hırsı, idealistliği, üretkenliği, araştırmacı kişiliği ve bale dünyasındaki tartışmasız saygınlığı, makaleyi değerli ve özgün kılmıştır. Sanatçının zamansız ve evrensel nitelikte olan koreografileri incelendiğinde, klasik balenin en saf ve duru halini kullanmaktan vazgeçmeyerek, seyirciye kimi zaman metaforlar yoluyla aktardığı düşünce ve duygularını sahne üzerine ne denli çarpıcı ve etkili uyarladığı görülmüştür. Aynı zamanda kendi eserlerinin adeta dramaturgu gibi çalışan koreografin, edebî eserlerin sahne üzerinde dans diliyle aktarımındaki etkisi ve yetkinliği bale dünyasının değerli şahsiyetleri tarafından sık sık dile getirilmiştir. Hlen ‘‘Cranko’nun Mucizesi’’ olarak adlandırılan genç ve dinamik Stuttgart Balesi dansçıları, yaratıcı kadrosu ve idarecileri ile sanatçının eserlerine ve onun desteklediği koreograflara sahip çıkmaktadır.

GÖRSELLER

Görsel 1.

John Cranko

https://www.google.com/search?q=john+cranko+jpg&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwivkrjHr4HpAhWRUMAKHcS2D2MQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=657#imgrc=PfDaYhuYNITLXM&imgdii=WoH3KdLHCe13gM

Erişim: 25 Nisan 2020

Görsel 2.

John Cranko, Richard Cragun ve Marcia Haydée 1967 Eylül

<https://www.swr.de/film/marcia-haydee-ballett-stuttgart-tanz/-/id=5791128/did=19353694/nid=5791128/1nr9eya/index.html>

Erişim: 25 Nisan 2020

Görsel 3.

John Cranko ve Koreolojist Georgette Tsinguiridies

https://www.google.com/search?q=georgette+tsinguiridies+and+john+cranko&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=rOfaHvpl2YBUMM%253A%252CL_8MjYNRjvsv2M%252C_&vet=1&usg=AI4_-kSSpaV58aJ35MPMkITXb5JkhG98yg&sa=X&ved=2ahUKEwjtgr2xsoHpAhVDSxUIHUuqBuAQ9QEwCnoECAkQBQ&cshid=1587742691187917#imgrc=rOfaHvpl2YBUMM&imgdii=IdD0Xl1zxHtNhM

Erişim: 25 Nisan 2020

KAYNAKÇA

- Barnes, C. (1953). *Ballet In Britain Since The War (1)*. London: Richard Clay And Co. Ltd.
- Çıkıgil, N. (1989). *T.C Kültür Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü 1. Opera ve Bale Kongresi Tutanakları*. Ankara: Tisamat Basım Sanayi. sf 479
- Çıkıgil, N. (2001). *Oynayan İnsan Tobav Yayını (3)*. Ankara: Tisamat Basım Sanayi. sf 27.
- De Mille, A. (1963). *The Book of The Dance*. London: Paul Hamlyn Ltd.
- Fischer, S. (1974). *John Cranko Über Den Tanz (1)*. Frankfurt: S. Fischer Verlag GmbH.
- Haydée, M. Woolliams, A. Dool, H.P. (1973). *John Cranko (1)*. Stuttgart: Belser Verlag.
- Lawson, J. (1973). *A History Of Ballet And Its Makers (2)*. London: Chameleon Press Ltd.
- Oral, Z. (15.01.2015). *Romantizmle Kanatlanmak*. Cumhuriyet.
<http://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/zeynep-oral/romantizmle-kanatlanmak-201473> Erişim Tarihi: 26.04.2020
- Percival, J. (1983). *Theatre In My Blood A Biography Of John Cranko (1)*. New York: Franclin Watts, Inc.
- Praagh, V. P, Brinson, P. (1963). *The Choreografic Art (1)*. London: A. And C Black Ltd.
- Schrader, V. L. (2016). *Defining The Soubrette Archetype In Classic And Contemporary Musical Theatre* . New Theatre Quarterly, 32 (1), sf. 78-96.
- Stilling-Andreoli, C. Kılıian, G. (2005). *Marcia Haydeê (1)*. Berlin: Seemann Henschel GmbH And Co. KG.
- Swtb. (2011/12) *Onegin Bale Temsili Kitapçığı* sf 6-7.
- Swtb. (1990/91): *Onegin Bale Temsili Kitapçığı* sf 15-20.
- Valois, N. (2003). *Adım Adım (1)*. (N. Çıkıgil, Çev). Ankara: Favori Yayınları (Orjinal çalışma basım tarihi 1977).
- Kişisel Görüşme: Doç. Efza Topçu, 22.04.2020.
- Kişisel Görüşme: Georgette Tsinguiridies, 07.05.2015 Stuttgart